

Erdem Bayazıt Şiirinde Yer Değerleri: Yutan Kentler / Tutan Şehirler

Place Values in Erdem Bayazıt Poetry: Swallowing Cities / Holding Cities ...

Fatih ARSLAN*

Dede Korkut, Aralık 2016/11: 1-8

Öz

Şehrin kentleşen tavrı en çok şairlerin dünyasında yıkıcı bir etki bırakmıştır. Adını modernite koyduğumuz yapay oluşum bu coğrafyayı benzer art niyetlerle tahrip etmiştir. Doğrudan veya dolaylı bir imge olarak şehir kavramı Bayazıt'ın şiirinde önemli bir yere sahiptir. Şairin şehirlere karşı olumsuz bir tavır takındığı metinlerinde açık bir şekilde hissedilir. Aslında şairin asıl amacı şehir üzerinde bir kent-medeniyet eleştirisi yapmaktadır. Sosyal meselelere duyarlı olan Erdem Bayazıt, şehir imgesi üzerinde çağın eleştirisini yapar.

Poetikasını mili ve manevi değerlerden güç olarak oluşturan Erdem Bayazıt, Büyük Doğu ve Diriliş ekolünden yetişen bir şair olarak özgünlüğünü Türk şiirinde yerini almıştır. Az şiirinde rağmen bakış açısını daha çok kendisini boğan meseleler üzerine kuran şair İkinci yeni hareketinin etkili olduğu her zamanda dahi kendi içine kıvrılmamış; imge dünyasının, manayı bastırmasına müsaade etmemiştir. Şehir, insan, mana, mekân hep aynı değişimlerin sancılarını çeken yapılarıdır. Şairin dünyası da yeni kurulan medeniyetin bu yıkıcı, yıkıcı problemleri üzerine daha sağlıklı anlamlar çıkarmak üzerinedir.

Anahtar Kelimeler: Erdem Bayazıt, şiir, şehir, imge.

Abstract

The urbanizing attitude of the city is most destructive in the world of poets. The artificial formation we named modernity destroyed this geographical area with similar intentions. The city concept as a direct or indirect image has an important place in Bayazıt's poem. It is clearly felt in the texts where the poet takes a negative attitude towards the cities. In fact, poetry is criticizing city-civilization on the main aim of the city. Erdem Bayazıt, who is sensitive to social issues, criticizes the age on the city image.

Erdem Bayazıt, who created poetics as a force from the spindle and spiritual values, took its place in Turkish poetry as a poet who grew up in the Great East and the Resurrection. Even in his poetry, the poet, who established his viewpoint more on the ones he drowned himself, was not twisted into himself even when the second new movement was effective; The world of images has not allowed the suppression of mana. The city, the man, the place, the place are always the ones that attract the pain of the same changes. The poet's world is about to make a more healthy sense of these burning and destructive problems of the newly established civilization.

Key Words: Erdem Bayazıt, poem, city, image.

* Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / Elazığ, farislan@firat.edu.tr

Şehre Doğru

Dünyayı çepeçevre kuşatan insan-mekân ikliminde şehir veya kent kimliği ayrı bir noktada durmaktadır. Zamanla kendi ruhunu daraltan insan için kentlerin kimliği bir yaşama sebebine dönüşmektedir. Çünkü mekân yapısal olarak tüm bu boyutları içermektedir. Sadece yapılış amacı değil insana dair bütün duyumlara kaynaklık eden bir yapılanmadır. Sözüm ona modern zamanların insani yıpratıcı gerçekliği karşısında toplumun en estetik kalpleri olan şairler farklı tepkiler göstermişlerdir. Bayazıt da kent tavrının karşısına tabiatı bırakır. Kent, yeni uygarlığın getirdikleri bütün olumsuzlukları, insana aykırı her şeyi temsil ederken, tabiat bizi biz yapan değerleri temsil etmektedir. Tabiat, insanların ilkel çağlardan beri şekillendirmeye, kontrol etmeye çalıştığı ve bununla birlikte bağlarını koparamadığı özelliklere sahiptir. İnsanlar ilk çağlardan beri tabiatla iç içe bir yaşam sürerken, bir yandan da tabiatın kendisini yalıtılarak barınaklar, yollar ve şehirler kurma çabasına girmişlerdir. Bu ayrışımın katmerleşen biçimlerine modern şehir diyoruz. Şair, çocukluk yıllarında Maraş'ın "Güzlek" yaylasında tabiatla iç içe bir hayat sürmüş ilerleyen yıllarda büyük şehirlerde hayat kavgasına katılmıştır. Çocukluk coğrafyasının havasıyla yoğrulmuş olan şair, kendisine şehrin bunaltıcı, kirli ve dar sokaklarında, eski günlerin özlemiyle yürür. Beyazıt'ın şehir ve tabiat karşıtlığının en baskın olduğu şiiri "Dağlar" şiiridir. Beyazıt şehrinin karşısına dağları koyarak mekanik olanla doğal olan arasındaki ayrımı gözler önüne sermeye çalışmaktadır. Şehrin ve doğanın zamanlarının kıyaslamasıdır bu.

*"Burçların ceylan taşıyan yücelere ey
Aynı hüznün saati gözlerinde,
Kuytu yerlerine sümbülleri dökülen
Nergisler açılan eteklerinde
Göklerden mustular indiren güvercinleriyle
Dorukları bembeyazı yaşmaklarıyla
Güneşe uzanan ağaçlarıyla
Zamanı hiç geçmeyecekmiş gibi donduran
Ey bir yanıyla derin sulara dayanan
Ey dağlar neredesiniz ey.
Kim bizi senden koparan
Hangi ses çağırın bulvarlara
Dengemizi bazen intihar vitrini bulvarlara..." (Bayazıt, s.65)*

Şehrin bunalımı ve kaosu karşısında tabiat saflığı ve sadeliği ile vardır. Mekânının, şehrin en önemli kırılmalarından birisi doğadan kendini uzaklarda inşa etmesidir. Belki de sanal bir gerçeklikle insanlara umut vadeden toprak yapılanmasıdır. Şehir veya kent büyük oranda "doğadan uzaklaşmış, büyük ölçüde toplumsal özellik kazanmış" (Tümertekin, 1997: 12) bir yerleşme biçimidir. Bu yapılanma da beraberinde insana dair duyuşsal kırılmaları getirmektedir. Ancak bu düşünce mekânın ruhunu daraltan, onu kısıtlayan ve yok eden bir anlayıştır. Şiir öznesinin doğaya kaçış nedeni de budur. Kendini yeniden tanımlamak için nergislerden, sümbüllerden ve dorukları bembeyaz olan dağlardan bahsederken; şehrin kirli yolları, dar sokakları ve intihar vitrini bulvarlarıyla anlatır. Şehir, ışık, vitrin ve tüketim kalıpları bütün kirlilikleriyle ve aldatici tavırlarıyla insan ruhunu çeldirme çabasıdadır. Şehir karşısında tabiatın yana tavin olan şair, kurgulamasında aşamalı olarak ilerleyecek ve kırılmaların insanları çağırıp durduğunu söyleyecektir. Böylece tabiat kişileştirilecek ve tüm canlılığıyla şehrin katılığına ve donukluğuna alternatif olabilecektir.

Erdem Bayazıt, modern şiirimizin iki önemli temsilcisi olan Necip Fazıl ve Sezai Karakoç'tan büyük oranda etkilenmiştir. Necip Fazıl'ın dava adamlığı ve medeniyet algısı ile Sezai Karakoç'un doğu ve batı sentezi idealleri Beyazıt'ın sanat görünüşünün şekillenmesinde etkili olmuştur. Bu minval üzere Beyazıt'ın şehir ve medeniyet algısı da Necip Fazıl ve Sezai

Karakoç'la paralellik gösterir. Gerek Necip Fazıl gerekse Sezai Karakoç şehir ve medeniyet kavramlarına genelde menfi anlamlar yüklemiştir. Şehirde kaçış ve tabiata sığınma fikri bu şairlerin ortak noktasıdır. "Batılaştırma sürecinden sonra vücut bulan türedi kentlere, daha doğru bu kentlerdeki batıdan dikkatsizce ithal edilen "otomasyon ve betonarme" yaşam biçiminde savaş açmıştı. Kır-kent ikileminde doğadan yana tavır olan metropolit kentleşmeye karşı, kır yaşamının "özgür" ve "tanrısal" duyarlılığını" (Karataş, 1995: 65) öneren Karakoç'un etkisi açıktır. Necip Fazıl, Sezai Karakoç ve Erdem Bayazıt şehre değil, şehirleşmeye birlikte ortaya çıkan ruhsuzluğa, köksüzlüğü ve yozlaşmaya karşı çıkmıştır. Şehir, teknolojinin getirmiş olduğu imkânlarla aslı olan tabiatla bağlarını koparak kimliğini kaybetmiştir. Bu yönüyle tabiat saf ve tabii olanı sembolize eder. Kırılara dönüş de aslımıza dönmektir:

*"Ey kabına sığmayan kırlar
Ey kabuğunda can çekişen kent
Kimsenin efendisi değilsin kırlarda
Kendini bile
Her şeyin kölesinin şehirlerde
Kendinin bile" (Bayazıt, s.200)*

Rutin Mekânlar / Kent Döngüsü...

Şehir hayatı, hudutları önceden tayin edilmiş kurgulu bir yaşamdır. Günlük hayatta yapılan eylemler rutinleşmiş ve insanın özgürlüğü kısıtlanmıştır. Şehirdeki yeknesak yaşantı, insanın hür olmadığı ve hayatın denetiminin kendisinde bulunmadığının gösterir. Teknolojinin getirdiği rahat yaşama arzusu, insana bu hayatı kaybetmeme adına nesne kölesi yapmıştır. Tabiat ise şehir hayatının aksine özgürlüğün had safhada yaşandığı ortamlardır. Tabiatdaki kanunlar doğa kanunlarıdır ve insanlarını cezalandırmaz. Şehrin kanunları insanın keyfince hareket etme hakkını elinden alır:

*"Biz gene dağlara dönelim
Yalnızlığın katmer katmer bir gül gibi
Patladığı evreni doldurduğu
Mutluğu coşkuyu sahip olunmuşluğu
Şah damarımızda duyarak" (Bayazıt, s.96)*

Erdem Bayazıt'ın şiirinde tabiat bir sığınma nesnesidir. Tabiat, insanın aslına dönüşünü simgeler. İnsanlığın eskitildiği, duyarlılığın kaybedildiği şehir derin bir makineleşmenin pençesindedir. Bayazıt'ın şehri terk etmesi aşamalı bir durumdur. Tüm olumsuz yüklemelerin kaynağı olan şehir, en sonunda "Şehir bir mahşer gibi içimizde ölür." (Bayazıt, s.65). Şairin şehri terk etmesi belirli bir süreç sonunda gerçekleşmiştir. "Erdem Bayazıt'ın eleştirdiği bu kent dokusu, apartmanlar, beton duvarlar, yapay parklar, araçlar, balkonlar, kaldırımlar, bulvarlar, vitrinler, göğü kapatan çatılar, karanlık sokaklar, suları hapseden borular, mekanik sesler ve uğultular, dumanlar, fabrikalar ile örülmüş bir mahşerdir (Andı, 2013: 89)." Şairi, şehre veda etmeye zorlayan şehirleşmeyle birlikte insanların duyarsızlaşması ve insanı hassasiyetlerin kaybolmasıdır. Kalabalıklar içinde her gün yüzlerce olaya tanık olan şehir insanı artık olaylara aldırış etmeden yoluna devam etmektedir:

*"Ayaklar boşlukta / üç ayaklı terazi sallanıyor.
Kalabalık simit yiyor sigara içiyor
Siz hiç gördünüz mü mosmor uzun ıslak paçaları
Korkak idamlığı insanlar gördü
Ayaklarına kara kan oturmuş
Ben çorap sandım diyor biri" (Bayazıt, s.47)*

“Boşluklu Yaşamak” şiirindeki anlatım şiirin isimden içeriğe dönen yüzüne kaynaklık etmektedir. Modern dünyada insanlar olaylara karşı duyarsız kalmıştır. Her gün cinayetlere, trafik kazalarına ve intiharlara şahit olan modern insan, meseleleri aldırılmaz hale gelmiştir. Modern şehir hayatının insanı duyarsızlaştırmasına karşı şair ağaç imgesiyle geleceğe sığınır. Ağaç, geleneğe bağlılığı, yani aslımızı simgeler: “Mor bir kabus çöküyor üstümüze / Parkta son ağaç da ölüyor imtihan hatırlatan bir ölümle...” (Bayazıt, s.15). Erdem Bayazıt’ın şiirlerinde sık kullanılan mutlak sözcüklerden birisi intihardır. Bu kelime şairin bilinçli bir tercihtir. İntihar, insanın bilerek kendisini ölüme bırakmasının ötesinde, mekanikleşmenin ve çıkmazların bir sonucudur. Çağın bunalımları karşısında tabiatla köklerine tutunmak isteyen insan için ağaç, sağlam bir tutunma imgesidir. Modern şehir hayatı durup düşünmeye hayattaki güzelliklerin farkına varmaya asla fırsat bulamaz. Ruhsuz ve gelenekten kopuk mimarisiyle şehir yaşanmaz bir hal almıştır:

“Bu akıp giden bu kör gidip yol giden
Kalabalık bu insanların
Ezen çiçekleri, bir kere bile farkına varmayan
Dökülen bu yıldızların yağmur birikintilerine
Çiğneyerek geçen bu adamları ve kadınları
Uyarmak için bir an durdurmak için” (Bayazıt, s.108)

Şehirleşmeyle birlikte insana ait hassasiyetler geçici olarak rafa kaldırılmıştır. Öyleyse şair duygusuz, hissiz bu hayata karşı durma adına şehre veda edecektir. Bu veda edişi kaçış olarak değerlendirmemek gerekir. Şehrin genel çağrışımı; kalabalık, yollar, meydanlar ve insanlardır. Aşk, tabiat, toprak ve inanç gibi kavramlar ise insani duyarlılıklarını simgedir. Veda şiirinde manevi unsurlarla maddi unsurların uyuşmadığını görürüz. Şair, aşka, inanca, toprağa ve tabiata veda ederek aslında insanı insan yapan değerlere veda etmiştir.

“Kalabalık toplanıyor büyük meydanlara
Aşka Veda
İnsanlar geçiyor yollarda
Aşka Veda
İnsanlar geçiyor yollarda
İnanca veda
Şehir kapanıyor içine
Toprağa veda
Dolaşıyor bir heykelin taştan eli üstlerinde insanların
Kuşlar göç ediyorlar bulutlar göç ediyorlar.
Yüzüne son gülümseme kaybolurken çocuklar” (Bayazıt, s.16)

Bu şiirde veda kelimesi aşk ve aklın uyuşmadığının göstergesidir. Aklın, paranın hüküm sürdüğü şehirde aşka yer yoktur. Aşk, inanç, tabiat manevi unsurları anlatırken, şehre ait kavramlarda maddi unsurları anlatır. Şehrin karşısına hep bir antitez olarak tabiat çıkarılmıştır. Şehirdeki fabrikalar, binalar insanı toprağa gökyüzüne hasret bırakmıştır. Çarpık kentleşme sonucu insanlar hayatı daracak, güneşi görmeyen pencerelerden bakmaya mahkûm edilmiştir. “Veda Çizgisi” şiiri karalı bir terk ediş metnidir. Şehre tutunamayan, kendisini anlamlandıramayan şair şehri terk eder. Şairin şehri terk ederken gidişe kırlangıçlara ait özellikleri yüklemesi tabiatın ne kadar baskın bir unsur olduğunun göstergesidir. Şehir hayatından memnun olmadığını her şiirinde açıkça dile getiren şair, bu hayatı terk ederken kendisini gözleri kör olmuş kırlangıçlara ve gururu yıkılmış soy atlara benzeterek hüznü bu şekilde ifade şeklini tercih etmiştir.

*"Bu şehirden gidiyorum.
Gözleri kör olmuş kırlangıçlar gibi
Gururu yıkılmış soy atlar gibi
Bu şehirden gidiyorum." (Bayazıt, s.71)*

Şehirde yer edinemeyen insan kendisini horlamış ve yalnız hissetmektedir. Modern dünya insanları değersiz hale getirmiştir. Makine dişlileri gibi işleyen şehir hayatında bir insanın ölmesi veya şehre küsüp şehri terk etmesi hiçbir anlam ifade etmemektedir. Yönünü tayin etmede gözleri görmeyen kırlangıcın hayatını devam ettirmesi ne kadar mümkünse, modern dünyada şehir hayatına karşı duran insanın yaşama imkânı da o kadardır. Kendisine değer verilmediğini anlayan insan, gururu incinmiş soylu otlara benzetilmiştir.

*"İnsanlar taş gibi bana yabancı
Ağaçlar bensiz hüküm giyecek bulvarlarda
Bir tambur bir yalnızlığı anlatıyorsa
O ışısız pencereden
Ben onu duymuyor gibiyim.
Bir ağaç ölüyorsa kapınızın önünde
Ben onu bile duymuyor gibiyim" (Bayazıt, s.56)*

Modern dünyanın açmazları içinde bocalayan insan karşıtlığıyla yüz yüzedir. Meselelere duyarsız ve kayıtsız kalmak zorunda kalanlar şehre veda etmeye zorlanmıştır. Bu veda ediş hüznü ve küskün bir şekilde gerçekleşmiştir. Şiir öznesinin burada bilip de bilmezden geldiği olaylar aslında modern dünyanın insanı sorgulamaya ve düşünmeye tahammülünün olmadığını göstergesidir. Zira şair bu planlanmış hayata kaşı olduğu, isyan ettiği için şehirden zorunlu bir göçe zorlanmıştır. Modern dünyanın durup düşünen insanlara değil, kurgulanmış hayatları yaşayacak figüranlara ihtiyacı vardır. Şair, her ne kadar şehre hüznü bir şekilde veda etse de gelecekte ümitsiz değildir. "Bu büyük şehirden, teknolojiden nefret, tabiata duyulan sonsuz özlem, kavgadan kaçmak anlamını gelmez onda. Tersine bu şehri ve insanı kendi kökenine kavuşturmak için savaşın gerekliliğine inanır." (Özdenören, 1986: 73). Bayazıt'ın şehre karşı mücadelesi burada bitmemiş aksine büyük umutlarla dolu geceyi içine gömerek ve yaklaşmakta olan sabahın hüznünü beklemeden şehirden ayrılması, gelecek günlerin habercisidir. Gece imgesi arayışın hesaplaşmanın en gündüzün habercisidir. Karanlığın en yoğun olduğu an, aydınlığa en yakın andır:

*"Bu şehirden gidiyorum.
Gömerek geceyi içime
Sabahın hüznünü beklemeden
Gidiyorum bu şehirden" (Bayazıt, 2008:16)*

Erdem Bayazıt'ın şiirinde şehir kademe kademe öldürülmüştür. Şehrin ölümü onun canlı bir varlık olduğunun göstergesidir. Şiiri merkezinde yer olan insan, ümit ya da ümitsizliğin, direniş ya da zilletin, değişim ya da dönüşümün sebebidir. Şehir de bir insan kurgulaması olduğuna göre canlı, bir varlık olarak görülebilir. Bir insan ürünü olan şehir, yabancılaşmanın, yozlaşmanın ve köksüzlüğün simgesidir. Şehre ve değerlerine ve bu değerleri üstün tutan iradeye karşı çıkışın getirdiği bütün olumsuzluklar şehre yüklenmiş ve şehir bir düşman kuvvet olarak görülmüştür. Zıtlıklar üzerine kurulan şiirde şehir karşısındaki tavır alış şiddetle devam etmiştir. Bayazıt, şehre karşı mücadelesinde zaman zaman yalnız kalmış ve meseleyi içselleştirmiştir. Ancak asla ümitsizliğe kapılamamıştır. En ümitsiz görülen zamanlarında bile yarına dair bir beklentisi, ümidi vardır. Şehre karşı hep teyakuzda olan şair, haykırır bir edayla şiirlerini yazmıştır. Şehirleşmeyle birlikte gelen kavramlara karşı savaş açan şair, bu gücünü gelenekten alır. Tabiatı alır. Moderniteye karşı yeri gelir tabiatı destek ister.

*“Gök göksün toprak başkaldırsın su sussun
Ağaçlar durmasın bütün saatler dursun
Durmasın ulu rüzgâr şehri göklere savursun”* (Bayazıt, s.18)

Modern hayatla barışık olmayan şair, yaşanan hayattan memnun değildir. Moderniteye karşı geçmişle gelenekle olan bağına ağaç imgesiyle kurmak ister. Ağaç kökleriyle toprağa sıkı sıkıya sarılmış ve aslında kopmamak için mücadele eden insanı temsil eder. Şehir ve tabiat imgelerini zıtlıklarıyla kullanan şair, şirini bunu üzerine kurmuştur. Şehirlerin canlanması, eski günlerine dönmesi de tabiat öğelerinin canlanmasına bağlanır. Şairin bir başka şiirinde şehre karşı, dayanağa çocuktur. Çocuklardan beklenti içine girer. Şehre karşı direnişi kendi kazanması da gelecek neslin bunu başaracağına inanır. Şehri akmakta ve akışkanlığında bir lav gibi değerleri yakıp yok etmektedir. Bütün değerler bir değersizleşmenin eşliğinde boşluğa doğru kaymaktadır:

*“Altımızda kayan bu ölü şehri durdursana
Ey gücü toprak kadar eski
Ey gücü yer kadar ağır çocuk”* (Bayazıt, s.72)

Şehir, depremlerle hastalıklarla boğuşmaktadır. Şehrin hastalığı geleneksel yaşantının tahrip olması ve teknolojinin insanı sınırlandırmasıdır. Şiir öznesi, şehrin yozlaştığı ve kendi değerlerine yabancılaştığını kabul etmektedir. Şehrin kaosu, çağın problemleri şairi “ölü şehir” kurgulanmasını götürür. Aşama aşama ölüme yaklaşan şehir, kişileştirilmiştir. Dirilmenin gerçekleşmesi için ölümün vuku bulması gerekir. Zaten, modern şehirler manevi açıdan bir ölüden farksızdır.

*“Göçen son kuşların sedef gagalarından dökülür.
Şehir bir mahşer gibi içimizde ölür.”* (Bayazıt, s.82)

Erdem Bayazıt'ın şiiri, problemler karşısında çözüm üreten, önerileri getiren bir şiirdir. Şehir, her türlü olumsuzluğun katmerlisini yaşamaktadır. Madem sorun şehirdedir, öyleyse çözümü de şehirde aramalıdır insan. Toplum insanlıklarını, inançlarını şehirde kaybetmişse sorun şehir yaşantısındadır. Şehirleşmenin beraberinde getirdiği duyarsızlaşma, makineleşme ve sığ ilişkiler mekanik hayatın insana dayatmasıdır. Gece bütün karşı çıkışların durağıdır. Zira gece arayışın, muhasebenin sancılı zamanıdır. Olumsuz bir imge olan gece, olumlu anlamda kullanılmıştır. Gece karanlığın en yoğun olduğu andır. Fakat aydınlığa da en yakın andır. Depremlerle sarsılan, gecelerin katmerli olduğu ülke, kaknüs kuşu gibi küllerinden yeniden doğmaya hazırlanmaktadır.

*“Ey bir emre hazırlanan simsiyah gecede
Karanlığı emip emip de gebe kalan
Ey her depremden sonra biraz daha doğrulan
Herkesin
Veba girmiş bir şehrin hem halkı
Hem seyircisi olduğu bir günde
Ey düştüğü yerden kalkmaya hazırlanan ülke”* (Bayazıt, s.32)

Ele alış seçim ne olursa olsun, modern medeniyeti tam olarak oluşturan şeylerin bütünü içinde dikkat çekici husus şudur: Bu medeniyetten her şey gittikçe daha suni daha aslında uzaklaşmış ve bozulmuş olarak görünmektedir. Aslında uzaklaşan medeniyet için bundan ötesi yoktur. Modern dünya bugünkü haline aslını inkâr ederek gelmiştir. İçinde bulunulan durumdan kurtulmak için öncelikle şehirleşmeyle birlikte gelen problemlerin kabullenilmesi, daha sonra da bunlara çözümler bulunmaya çalışılmalıdır. Şehir depremlerle sarsılmakta, hastalıklarla boğuşmaktadır. Nasıl ki çöküş ve yozlaşma şehirle başladıysa diriliş ve başkaları da “düştüğü yerden kalkmağa hazırlanan ülke” imajıyla yine şehirden başlayacaktır. Kentlerde, insanlar

özgür bir varlık olmaktan çıkıp tek düze bir hayat yaşamaya mecbur edilmiştir. Şairin, karşıtlığı da bu türden hayatlardır. Şehirleşmeyle birlikte gelen asri yaşama karşı olan şair, bu hayata başkaldırır. Şairin aslını kaybeden bu şehirler maneviyattan yoksun, köksüz şehirlerdir. İflas eden şehir hayatı küllerinden doğacak şehir imajıyla diriltir. Gecenin sonunda gündüz gelecek ve ölü şehirler yeniden doğarak aslına, asli kimliğine kavuşacaktır. Bir önceki şiirde gece terk edilen şehirde umutlar bırakılmış ve aydınlık günlere kapı aralanmıştır. Şair gelecek günlerde umutsuz değildir.

*“Beton duvarlar içinde bir çiçek açtı
Siz kahramansız çelik dişliler arasında
Direnen insanlığın...”* (Bayazıt, s.54)

Modern şehirlere karşı teyakkuzda olan şair, modernizme karşı başkaldırır. Apartmanlarla, yollarla aslından uzaklaştırılmış şehir yaşantısına karşı geleneksel şehir yaşantısının savunucuları kahraman olarak nitelendirir. Beton, dişli ve çelik kavramları katılığı ve makineleşmeyi çağırıştırır. Her şeyi akılla ve maddeci anlayışla algılayan 21. yüzyıl insanı bu noktada ağır bir eleştiriye tutulur. Teknolojinin insanı sınırlandırmasına karşı çıkan şiir öznesi, böyle bir hayata başkaldıran insanların çelik dişliler arasında direnen kahramanlara benzetir. Beton duvarların içinde çiçek açması beklenen günlerin geldiğini müjdelir. Bayazıt şiiri, ümitle ümitsizliğin, karanlıkla aydınlığın iç içe geçtiği bir şiirdir. Zaman zaman şehre karşı ümidini kaybetse de en olmadık zamanlarda ümidin kapısını aralamayı da başarır. Bu yönüyle şair, zıtlıkları başarıyla kullanmıştır.

*“Ötede kuşlar derlenir ana olurken bir gün doğumuna
Kent horozlarla uyanır sularla gerinir zamanla geçerken ezanla.”* (Bayazıt, s.59)

Geceyi içine gömerek, sabahı beklemeden şehre veda etmek zorunda kalan şair, hayal ettiği şehri elde etmek için verdiği mücadelede başarılı olmuştur. Şehri yozlaştığı bozulduğu için, yaşanmaz bir hale geldiği için terk eden şair, pes etmemiş şehre karşı mücadelesini devam ettirmiştir. Bu direniş sonucu asli kimliğini kazanan şair bir gün doğumunda şehre dönmüştür. Şehre dönüşün sabah vakti olması, horozların ötüşüyle ve ezan vaktinde olması geleneksel şehir yaşantısının elde edildiğini göstergesidir. Şehre karşı gelenekten, çocuktan, tabiattan yardım isteyen şair umduğuna nail olmuştur. Geleneksel şehir yaşantısı bizi biz yapan değerlere tekrar kavuşturmuştur.

Sonuç

Modernite adı altında kendi değerlerini, değişimlerini hiçe sayan toplum yapılanması Mekânla beraber daha neleri kaybettiğinin henüz farkında değildir. “Bayazıt, 'çağ'a aykırılığını hem mekân düzleminde, hem de bu mekânın içinde meydana gelen ahlaki değişimleri, oluşumları işlemek düzleminde olmak üzere iki ayrı yönde değerlendirmiştir. Mekân düzleminde kentin karşısına dağı, etik düzlemde ise endüstriyel toplumun yaşayış tarzının karşısına dinî toplumu, yaşayış tarzını” (Sazyek, 1993: 39) teklif eder. Kent kimliğinden kimlikli kentlere doğru hızlıca akan bu süreç bütün insan toplumunu etkilediği gibi sanatçı ruhlarda da farklı tesirler oluşturmaktadır. Şiirimizin güzel adamlarından birisi olan ve sosyal, duyuşsal, mekânsal kırılmaları yaşayan Erdem Bayazıt şiiri de şehir-doğa yansımalarının ciddi etkilerinin olduğu kurgulamalardır. Bayazıt şiiri, hem kadim zamanların mekânlarına, hem de bozulan yerlere göndermelerle doludur. Kendi yalnızlığını şehre dost kılmak isteyen şiir öznesi karşısında soğuk, kimliksiz, ham yapılar görmenin doğal tepkisiyle kutlu zamanlara, tabiata yönelmek ister. Türkiye'nin değişim ve dönüşümlerini farklı sosyal platformlarda gören şair bilinci mekânsal yıpranmaları da şiirinin asli konularından birisi yapmıştır.

Kaynakça

- ANDI, M. Fatih (2013). "Beton Duvarlar Arasında Açan Çiçek": *Modern Kente ve Kentleşmeye Karşı Erdem Bayazıt'ın Şiiri*", FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Dergisi, S.1 (Bahar), s.79-92, İstanbul.
- AY, Arif (2001). "İki Buçuk Darbe Arası Türk Şiiri", Hece Dergisi, S:53-54, Ankara: Hece Yayınları.
- BAYAZIT, Erdem (2008). *Şiirler*, İstanbul: İz Yayıncılık.
- DOĞAN, D. Mehmet (2009). *Erdem Bayazıt Kitabı*, Ankara: Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları.
- GUENON, Rene (1990). *Niceliğin Egemenliği ve Çağın Alametleri*, Çeviren: Mahmut Kanık, İstanbul: İz Yayıncılık.
- KARATAŞ, Turan (1998). *Doğunun Yedinci Oğlu: Sezai Karakoç*, İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- NARLI, Mehmet (2007). *Şiir ve Mekân (Cumhuriyet Dönemi (1920-1950) Türk Şiirinde Şiir-Mekân İlişkisi)*, Ankara: Hece Yayınları.
- ÖZDENÖREN, Rasim (1986). *Ruhun Malzemeleri*, İstanbul: Risale Yayınları.
- SAZYEK, Hakan (1993). "Çağa Aykırı Bir Şair; Erdem Bayazıt", Sombahar, S.20, Kasım-Aralık, s.34-39
- TURNA, Murat (2015). *Erdem Bayazıt ve Şiiri*, İstanbul: İz yayıncılık.
- ERDEM BAYAZIT ÖZEL SAYISI (2008), Yedi İklim Dergisi, S.215/216, İstanbul.
- TÜMERTEKİN, Erol (1997). *İnsan-Mekân*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları

